

Kiket ábrázolhat egy közel hetven évvel ezelőtt készült fotó? Merre kanyarodott az életük, mi derülhet ki egy néprajzkutató által gyűjtött fénykép szereplőiről? És milyen volt felnőni egy nagycsaládban Felcsíkon a múlt század derekán? Kutakodásunk kiindulópontja az a fénykép volt, amelyen egy házaspár és kilenc gyermekük látható.

„Van egy gyönyörű fotóm: öregaszony és öregember, mögöttük kilenc fiú. Látszik rajtuk az a biztonságérzet, a megnyugvás, hogy íme, kilenc fiúgyermek, mint a mesében, a balladában, ők meg köztük megnyugodva. Mert mindenek ellenére a gyermek áldásnak számított. A családi és társadalmi feladatkörök ellátásához ember kell, és ahhoz meg kell szülni és felnevelni. És akkor működőképes a világ” – ezeket Balázs Lajos néprajzkutató osztotta meg velünk, amikor nemrégiben arról beszélgettünk vele, hogy hogyan álltak hozzá a gyermekáldáshoz a régi időkben. Az általa gyűjtött – a kilenc fiútestvért és a szülőket ábrázoló – fényképet is rendelkezésünkre bocsátotta, így ezt is közzétettük a cikk mellett, amely nagy érdeklődést váltott ki. A több száz internetes megosztás egyikénél fedeztük fel, hogy egy hölgy jelezte, hogy a fotón az ő édesapja is látható. Ennek nyomán indultunk el felkutatni a családot.

Kilenc fiú, kilenc ház

Mint kiderült, a domokosi Kedves család látható a fényképen – Balázs Lajos kutatási területe Csíkszentdomokos – és a kilenc fiúgyermek közül ma csupán egy él. A fotón látható házaspár: Kedves Gergely és Kedves (született Albert) József.

„Tizenegy gyermekük született, ketten meghaltak kiskorukban, egy volt közülük kislány, Veronka, nagymamám egész életében siratta. A nagyszüleimnek nagy gyümölcsösük volt, almafák, körtefák, egres, málna volt benne, de oda nem mehetett be bárki bármikor. Nagymamám nagyon jószágos asszony volt, nagytata pedig nagyon szigorú, a kilenc fiúval nem lehetett volna másképp. Ő egyébként erdész volt, méhészkedett is, állatokat tartott, gazdálkodtak. Mindegyik fiának segített a házépítésben. Szegénység volt, de mindegyik fiúnak házat építettek Domokoson egy utcában egymás mellett. Édesapám 1941-ben született, ő volt az utolsóelöltti testvér” – emlékezett vissza Kedves Mincsor Jolán.

„Szinte minden évben született egy gyermek. Ő Jóska nagybátyám, kicsi voltam, amikor meghalt szilikózisban, mert lent dolgozott a bányában. János a következő, mellette István, utána Gergely, ő cipész is volt. A következő Árpád, majd Márton, Ignác, Lajos, az édesapám, végül András” – sorolta a neveket balról jobbra halad-

#Kedves István

Egy a kilencből, már egyedül

”

„Felnőttünk, ahogy nőttünk. Növeltek, de nőttünk mi es. A képen látható összbessőtől a háztól visszafelé a harmadik, ott születünk mi. Aztán még nyolc ház épült itt fel, mind a kilenc testvér itt élt az utcában.”

va Jolán a fotót nézegetve. Elmondta, mind a kilenc testvér Balánbányán dolgozott a bányában, de többnyire a külszínen. „Nagyon szép elmondani, hogy milyen szép a nagycsalád, de a gyermekeket fel is kellett nevelni. Bele se tudunk gondolni, hogy ez például egy asszonynak mit jelenthetett. Kár, hogy nem tudtam megkérdezni nagymamát, hogy mit gondol erről. Ő még kenderből csinálta az ingeket, megszötte, varrta a ruhákat.”

A kilenc fiútestvér ahogy sorra megnősült, egyre bővült a rokonság. Józsefnek és Gergelynek tizenkilenc unokája született. „Nagyon sok lakodalom volt, katonavacsorák, kicsengetések, és olyankor ment az egész család, mentek egymáshoz az ánygik segíteni. Ezeket az ünnepeket többnyire a házaknál tartották, kalácsot, kenyeret, kürtöskalácsot sütöttek, készítették bőföt, kocsonyát, állatokat vágtak. Tánc volt, zene volt. De ugyanígy ment mindenki segíteni is, amikor a nagybátyáim a gyerekeknek építették a házakat. Ma is tartjuk a rokonságot, nagyobb eseményekkor találkozunk” – magyarázta Kedves Mincsor Jolán.

„Nehéz volt, de szűk es volt”

A kilenc fiúgyermek közül ma már csak István él, december 25-én tölti a 94. életévét. Nagy szeretettel fogadták, amikor kilátogattunk Domokosra. A portán, ahol Kedves István lakik, több generáció él: itt lakik a menyé, Éva és három unoka is. István bácsihoz betérve rögtön észrevesszük a falon azt a fotót bekeretezve, amely nyomán járunk. „A kilenc közt ott vagyok, de itt egyedül vagyok” – bólogat. Mint kiderül, a kép valamikor az ötvenes években készült, Csíkszeredából hívtak fényképészt, hogy örökítse meg őket. „1928-ban születtem,

és most 2022 van. Eközött az idő közt éltem eddig. Felnőttünk, ahogy nőttünk. Növeltek, de nőttünk mi es. A képen látható összbessőtől a háztól visszafelé a harmadik, ott születünk mi. Aztán még nyolc ház épült itt fel, mind a kilenc testvér itt élt az utcában. Abban az időben kellett termelni a kendert, fehérneműt csináltak belőle. Nem volt sok birtok, de gazdálkodtunk, s ahogy telt az idő, a család növekedett, fejlődött. Ahogy Kurkó Gyárfás írja: nehéz kenyér. Nehéz volt, de szűk es volt. Ahogy születünk, nőtt a terhe a szülőknél, de itt voltunk mind. Édesanyámnál is kilenc testvér volt, mindig körbe nagycsaládostól kellett hívnunk lakodalomba mindenkit” – idézte fel István bácsi.

A fiatalokáról is mesélt, három esztendőben is nagygazdához járt szolgálni. „944-ben, ’45-ben és ’46-ban. Volt, hogy egy csapott tetejű kajijában hálta húsvevőtől Szent Mihály napjáig. Ha éjjel nagy idő volt, a víz felvett, mert a pázsiton aludtam. Előre nehéz volt, de megszoktam. Szegénység volt, a kenyernek valót meg kellett termelni ezeken a hegyeken. A pityókát meg lehetett, volt, aki a gabonát is megtermelte, csak jármű kellett mellé. De a teheneket is befogtuk, reggel megfejtük, mentünk szántani vele, vagy az erdőre, hoztunk egy szekér fát, és este is megfejtük. S az jó volt, mert ha egyéb nem volt, csak pityóka, hát megettük a tejjel. Amikor ’46-hoz értünk, itt sok ember volt, egyik közeli rokon, a másik testvér, szervezték össze, jött egy munkaadó, hogy egy tábla erdőt le kell vágni, megegyeztünk a munkadíjban, szereltem fel a hátizsákot és mentem. Aztán tőtt az idő, 947-48 nyáron itthon magunknak, a marháinknak is kellett kaszálni, de amikor a kaszálás lefo-

gyott, akkor ismét fel a hátizsákot, s esment irány két hónapos munkára.”

Mint mesélte, ugyancsak ekkortájt dolgozott a Brassó–Predeal vasútvonalon, az egyik beomlott alagutat kellett újjáépíteni. Később, akárcsak a testvérei, a baláni bányavállalatnál kezdett dolgozni, innen is ment nyugdíjba mintegy negyven év múltán. „’53 augusztus 26-án csinálták meg a felvételimet, és akkor már annyi volt a sokaság Balánbányán, hogy a matricolom (regisztrációs szám – szerk. megj.) 720 volt. A kocsinál dolgoztam sokáig, amikor megkezdtek kocsin a népszállítást, akkor a ladás kocsinak volt ötven centis magassága, és abba ültettük fel a munkásokat. Aztán amit még kellett hordani, azt vittük a kocsival. A külszínen dolgoztam, mert a bányába nem mentem be. Csak domokosiakból három rend embert temetett el a bánya. Mindenki ragaszkodott, hogy menjen be, mert a főnökség csalta. Jó fizetést adtak, s kellett a pénz, mert öt bodega volt a faluban. De amikor valaki köhögni kezdett, akkor vége volt. Rengeteg fiatalember elhunyt. Édesapám mindig mondta nekünk, hogy a bányába ne menjünk be.”

István bácsi még a nyáron is két-három területen kaszált, vagy éppen korát meghazudtoló fürgeséggel kapaszkodott fel a marosfői meredekebb kaszálójukon. „A családban megvagyok, van két juh, azoknak ennek adok, minden nap telik. A faluba es kijártam eddig, de azt vettem észre, hogy segítség, pálcá kell. Nincs amit egyebet kívánjak a Jóistentől, csak hogy legalább ennyire az egészségemet tartsa meg. Hogy nehogy ágyba kerüljek, inkább előtte csomagoljon fel valamerre.”